

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Secvndvs. Vtrum actus notionales sint voluntarij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

non esse propriam & legitimam; propria verò A
causa est motus siue mutatio, quæ utramque
fundat relationem.

Replica

Contra hanc respōs. argumentatur Suarez. In
creatione non est mutatio propriè, & nihilomi-
nus eadem via secundum diuersos respectus
dictos ad principium vel terminum est creatio
actiua & passiua, quæ realiter identificatur
cum termino; ergo etiam seclusa mutatione ma-
net illa identitas. *Resp.* falsum esse antecedens
quo ad eam partem, quæ ait eandem viam se-
cundum diuersos respectus esse creationem a-
ctiuam & passiua, quæ realiter identificetur
cum termino.

Solut.

Replica.

Sed hanc respōs. reiicit Suarez, quam etiam
se ait confutasse in Metaphysica. Primò; quia in
creatura est dependentia realis à creatore. *Se-*
cundò, quia eadem res potest varijs actionibus
creari. *Tertiò*, quia actus intellectus vel volunta-
tis diuinæ non potest esse actio, sed principium
creandi. *Resp.* ad primum, dependentiam illam
realem dupliciter sumi posse; vno modo for-
maliter, & sic est relatio realis creaturæ, ad
creatorem. Alio modo fundamentaliter, & sic
est ipsum esse creaturæ, ut nunc primò pendens
à Deo. *Ad secundum* negatur antec. Nam vna est
actio Dei simpliciter, quæ creantur vniuer-
sa. *Ad tertium* negatur antecedens. Plenius
autem huic difficultati satisfiet *infra quæst. 45.*

Solut.

Replica

Sed hanc respōsionem sic arguit Suarez. S.
Thom. in *quæst. preced. art. 2.* dixit originem esse
viam ab vno in aliud: quod etiam affirmat de
processione Ioannes Theol. in Concilio Flor.
sess. 18. ergo hoc satis est, ut in illa via duplicem
respectum debeamus concipere, scilicet à prin-
cipio & ad terminum, ut ibidem D. Thomas
fatetur; ergo hæc vna via, ut est à principio, est
origo actiua, & ut ad terminum, passiua; tota ve-
rò identificatur cum termino producto secun-
dum rem. *Respond.* productionem siue origi-
nem creatam aut incretam non dici viam
nisi metaphorice, ad similitudinem scilicet
viæ, in qua localiter mouentur corpora. Tria
verò considerantur in via propriè dicta: Pri-
mum est tendentia siue extensio ex vno ter-
mino ad alium. Secundum est respectus conse-
quens ad talem tendentiam seu extensionem:
Tertium est continuatio & identitas realis di-
ctæ tendentiæ seu extensionis ex vtraque par-
te. Et in origine quidem creata, quæ est ex alia
re creata, quia semper est cum mutatione, salua-
tur similitudo quo ad tria prædicta: vna enim
& eadem est mutatio, qua agens producit effe-
ctum & quasi tendit in ipsum, & qua effectus
procedit ab agente, & in eum reducitur tan-
quam in principium: & duplex resultat relatio,
scilicet principij & procedentis à principio: sed
in origine seu processione increata, in qua nul-
la interuenit mutatio, duplex tantum saluatur
viæ similitudo: prima quo ad actionem quasi
tendentem in terminum, & emanationem
passiuam, quasi ex principio procedentem si-
mul cum termino: secunda, quoad relatio-
nes hinc & inde; Non saluatur autem simili-
tudo quo ad viæ continuitatem & identitatem
ex vtraque parte ob dictam causam; quia scilicet
hic nulla interuenit mutatio. Est igitur hic
duplex via. Vna ex parte principij, quæ nuncu-
patur via ad rem. Altera ex parte termini pro-
ducti, quæ nominatur via à re. S. Thom. non di-
xit originem esse viam à re & ad rem, sed à re,
vel ad rem, ut non vnam, sed duas hic esse vias

Solut.

ex ipso modo loquendi denotaret. Vna ergo
via est origo actiua, ut generatio. Altera via est
origo passiua, ut natiuitas. Quod etiam expref-
sius significat S. D. in eodem articulo dicens: *Origo*
actiue significata significatur ut via progrediens à
persona subsistente, unde presupponit eam; origo au-
tem passiue significata, ut natiuitas, significatur ut
via ad personam subsistentem, & nondum, ut eam
constituens. Qua loquendi forma duplicis viæ
distinctionem aperte satis insinuat.

Secundò sic arguit ex eisdem verbis S. Tho. *Obiect. 2.*
Origo significatur ut via à re vel ad re; & gene-
ratio significatur ut via progrediens ad gene-
rantem; ergo in suo conceptu includit distin-
ctionem realem à generante per quandam op-
positionem originis, quod est esse ab alio; ergo
non potest identificari cum propria relatione
personæ producentis. *Resp.* negando sequelam, *Solut.*
si sermo sit de origine actiue sumpta; progres-
sus enim originis actiue à principio in diuinis
non est realis, sed rationis tantum, nisi ratio-
ne termini producti, de quo non est hic dispu-
tatio.

Tertiò. Actio ut actio non rectè concipitur, *Obiect. 3.*
ut realiter distincta à termino producto, ut in
ductione patet in omnibus alijs actionibus; ergo
neque origo actiua à suo termino realiter
distincta est; ergo non est adequatè idem cum
relatione producentis. *Resp.* falsum esse antecede-
dens. Ad inductionem dico falsum esse assum-
ptum; Actio enim ut actio metaphysicè & rea-
liter est in agente, quamvis Physicè sit in passo:
loquendo de actione quæ est cum motu.

Quartò. Actio procedit à supposito; ergo *Ob. 4.*
non potest esse idem adequatè cum forma con-
stitutiuâ suppositi. *Resp.* nullam esse conseq. lo-
quendo de identitate reali, procedit autem de
identitate formali, quam non asserimus. Secun-
dò dico, falsum esse antecedens intellectum de
processione reali.

Vltimò. Spiratio actiua; quatenus relatio est, *Obi. 5.*
subsequitur productionem Spiritus S. ergo nō
est talis productio illam et relatio, alioquin
supponeret seipsum. *Resp.* hoc etiam argumento
probari distinctionem formalem siue virtua-
lem, inter relationem & productionem, non
autem realem. Vnde ad argumentum dico pri-
mò, relationem spirationis, prout constitutiuâ
est spiratoris, præcedere actum spirandi, quam-
uis ut exercita illum sequatur. Secundò nego
consequentiam. Ad probationem dico nullum
esse inconueniens eandem rem secundum v-
nam rationem formalem præcedere seipsam, se-
cundum aliam.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Virum actus notionales sint voluntarij.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod a-
ctus notionales sint voluntarij. Dicit enim Hy-
lar. ** 1. lib. de Synod. Non naturali necessitate ductus,* 215
pater genuit filium. 1. dist. 5. 41.
2. Præterea. Apost. Col. 1. Transiit nos in regnū 2. 3. 3.
filij dilectionis sue. Dilectio autem voluntatis est. Ergo * In medio
filius genitus est à patre voluntate. lib. 6. est
diffin. 15. 6.
3. Præterea. Nihil magis est voluntarium quam quantulum
amor: sed Spiritus sanctus procedit à patre & filio ut à med. lib.
amor, Ergo procedit voluntariè.
4. Præterea. Filius procedit per modum intelle-
ctus ut verbum: sed omne verbum procedit à dicente
per voluntatem. Ergo filius procedit à patre per vo-
luntatem, & non per naturam.

3 Præ-

5 Præterea. Quod non est voluntarium, est necessarium. si igitur pater genuit filium non voluntate, videtur sequi, quod necessitate genuerit. quod est contra Aug. in lib. ad Orosium.

Sed contra est, quod Aug. dicit in eodem lib. quod neque voluntate genuit pater filium, neque necessitate.

Hic lib. ad Orosium inscribitur Dialog. 65. te. † Quaest. habetur 10. c. 4. in prin.

Respondeo. Dicendum, quod cum dicitur aliquid esse, vel fieri voluntate, dupliciter potest intelligi. Vno modo, ut ablatius designet concomitantiam tantum: sicut possum dicere, quod ego sum homo mea voluntate, quia scilicet volo me esse hominem. Et hoc modo potest dici, quod pater genuit filium voluntate, sicut & est voluntate Deus: quia vult se esse Deum, & vult se generare filium. Alio modo sic, quod ablatius importet habitudinem principij. Sicut dicitur, quod artifex operatur voluntate, quia voluntas est principium operis. Et secundum hunc modum dicendum est, quod Deus pater non genuit filium voluntate, sed voluntate produxit creaturam.

Inter opera Hilar. in lib. de Synod. c. 4. in Symoio. i. i. 118.

Vnde in lib. de Synod. dicitur, quod si quis voluntate Dei tanquam vnum aliquid de creaturis filium factum dicat, anathema sit. Et huius ratio est: quia voluntas & natura secundum hoc differunt in causando, quia natura determinata est ad vnum: sed voluntas non est determinata ad vnum. Cuius ratio est: quia effectus assimilatur formae agentis per quam agit. Manifestum est autem, quod vnus rei non est nisi vna forma naturalis, per quam res habet esse: & vnde quale ipsum est, tale facit. Sed forma per quam voluntas agit, non est vna tantum, sed sunt plures, secundum quod sunt plures rationes intellectus. Vnde quod voluntate agit, non est tale, quale est agens, sed quale vult, & illud intelligit esse agens. Eorum igitur voluntas principium est quae possunt sic, vel aliter esse. Eorum autem quae non possunt nisi sic esse, principium natura est. Quod autem potest sic, vel aliter esse, longe est à natura diuina: sed hoc pertinet ad rationem creaturæ, quia Deus est per se necesse esse creatura autem est facta est nihilo. Et ideo, Arriani volentes ad hoc deducere quod filius sit creatura, dixerunt, quod pater genuit filium voluntate, secundum quod voluntas designat principium. Nolis autem dicendum est, quod pater genuit filium non voluntate, sed natura. Vnde H. l. dicit in lib. de Syn. Omnibus creaturis substantiam Dei voluntas attribuit: sed naturam dedit filio ex impassibili, ac non data substantia perfecta naturitas. Talia enim cuncta creata sunt, qualia Deus esse voluit: filius autem natus ex Deo, talis subsistit, qualis & Deus est.

In 2. fol. post med. lib.

Ad Primum ergo dicendum, quod autoritas illa inducitur contra illos, qui à generatione filij etiam concomitantiam paternae voluntatis remouebant dicentes, sic enim natura genuisse filium, ut tamen voluntas generandi ei non adesset, sicut & nos multa naturali necessitate contra voluntatem patimur, ut mortem, senectutem, & huiusmodi defectus. Et hoc patet per praecedentia, & subsequencia. sic enim ibi dicitur, Non enim nolente patre, vel coactus pater, vel naturali necessitate inductus, genuit filium.

Loco in arg. c. 110

Ad Secundum dicendum, quod Apost. nominat Christum filium dilectionis Dei, in quantum est à Deo superabundanter dilectus, non quod dilectio sit principium generationis filij.

Ad Tertium dicendum, quod etiam voluntas in quantum est natura quaedam, aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem. Et similiter Deus naturaliter vult & amat seipsum. Sed circa alia à se voluntas Dei se habet ad vtrumque, quodammodo, ut dictum est. † Spiritus autem sanctus procedit ut amor, in quantum Deus

117.

In corp. ar. c. 19. ar.

A amat seipsum vnde naturaliter procedit, quamuis per modum voluntatis procedat.

Ad Quartum dicendum, quod etiam conceptionibus intellectualibus sit reductio ad prima, quae naturaliter intelliguntur. Deus autem naturaliter intelligit seipsum. Et secundum hoc, conceptio verbi diuini est naturalis.

3. principue

Ad Quintum dicendum, quod necessarium dicitur aliquid per se, & per aliud. Per aliud quidem dupliciter. Vno modo sicut per causam agentem & cogentem, & sic necessarium dicitur, quod est violentum. Alio modo sicut per causam finalem: sicut dicitur aliquid esse necessarium in his, quae sunt ad finem, in quantum sine hoc non potest esse finis, vel bene esse. Et neutro istorum modorum diuina generatio est necessaria: Et quia Deus non est propter finem, neque coactio cadit in ipsum. Per se autem dicitur aliquid necessarium quod non potest non esse: & sic Deus esse est necessarium. & hoc modo patrem generare filium, est necessarium.

Sensus quaest.

INTELLIGENDUM est quæsitum de voluntario indistinctè, & expectanda est distinctio D. Tho. in corpore, ut hic admonet Cai. Vberiorrem & scitu dignam expositionem affert Torres, quem lege si placet. Eius explicationem sequitur & amplificat Molina.

Mouetur hæc quaestio tum propter Arrianos, de quibus in textu; tum propter varia Sanctorum dicta, & praesertim Hilarij, & Hieron. & August. quae prima facie videntur contraria. Affirmat enim Hilar. in lib. de Synod. Patrem voluntate genuisse filium: Hieron. autem in ep. ad Eph. i. c. sic ait: Nunquam, ut esset filius voluntas paternae praesertit, & Aug. in dial. 65. quaest. interrogante Orosio, num pater filium genuerit voluntate vel necessitate, respondet q. 4. c. 7. neque voluntate, neque necessitate patrem genuisse; quod idem affirmat lib. 15. de Trin. c. 20. Hanc igitur apparentem contrarietatem huius articuli discursu conciliat S. D.

Forma Textus.

PRÆMISSA distinctione respondetur quaestio duabus conclusionibus.

Distinctio est. Aliquid esse vel fieri voluntate potest intelligi dupliciter. Vno modo ut ablatius designet solam concomitantiam; sicut possum dicere, quod ego sum homo mea voluntate; quia scilicet volo me esse hominem. Alio modo sic quod ablatius importet habitudinem principij; sicut dicitur, quod artifex operatur voluntate; quia voluntas est principium operationis.

PRIMA CONCL. Pater genuit filium voluntate concomitante. Probatur: quia vult se esse, Deum & se generare filium.

SECUNDA CONCL. Pater genuit filium naturae, non voluntate principiante, sed sic produxit creaturam. Probatur quo ad omnes partes: primò autoritate Hilarij in libro de Synodis. Si quis voluntate &c. Secundò ratione, eorum voluntas est principium, quae possunt sic, vel aliter esse: eorum autem quae non possunt nisi sic esse, principium natura est: At filius non potest nisi sic esse, creatura autem potest sic vel aliter esse; ergo pater genuit filium natura &c. Maior probatur. Voluntas & natura sibi hoc differunt in causando, quia natura determinata est ad vnum, sed voluntas non est determinata ad vnum; ergo eorum voluntas est principium &c. Antecedens probatur. Effectus assimilatur formae agentis, per quam agit: At vnus rei non est nisi vna forma naturalis, per quam res habet esse; forma ve-

Cc 2

rd

rò per quam voluntas agit, non est vna tantum. sed sunt plures, secundum quod sunt plures rationes intellectæ; ergo res siue agens naturale tale facit, quale ipsum est: agens autem per voluntatem non agit tale, quale ipsum est, sed quale vult, & illud intelligit esse agens. Ex quo sequitur differentia posita in antecedente, quod natura sit ad vnum determinata, voluntas autem minimè. Minor autem principalis argumenti, quod videlicet filius nō possit nisi sic esse: creatura verò possit sic vel aliter esse, probatur; quia Deus est per se necessesse esse: creatura verò facta est ex nihilo; igitur quod potest sic vel aliter esse, longè est à natura diuina, & consequenter à filio, & pertinet ad rationem creaturæ. Tertiò probatur conclusio ab opposita hæresi Arriana autoritate Hilarij confutata.

Expositio Textus.

ADVERTE primò cōclusiones non esse minus amplas quæsito, licet solum exprimāt filij generationem; id enim, non vt latè proposita limitetur materia factum est, sed vt in vno actu notionali, eoque priori secundum modum nostrum intelligendi, ac nobis notiori præsentis doctrinæ veritas patefceret euidentius: vt hic etiam obseruat Cai.

Secundò scito secundam conclusionem esse Catholicæ fidei confessionem aduersus Arrianam impietatem. Cuius conclusionis veritatem confirmant recentiores SS. Patrum dictis & Conciliorum definitionibus. Legendi sunt Ban. Zuzmel. Molin. & Vasq. 4. c. & Suar. lib. 6. de Trinit. c. 3.

Tertiò obserua sensum maioris in argumento pro 2. concl. cum Cai.

Quartò vide apud eundem explicationem illius differentie inter agens naturale & agens voluntarium, siue inter rem naturalem & voluntatem: quod rei naturalis est vnica forma, voluntatis autem plures.

Respons. ad 4. explicat S. D. infra qu. 82. ar. 4. ad 3.

PRIMA DVBITATIO.

Quomodo sumatur voluntas, in prima & secunda conclusione?

QVAERIT hic Cai. an voluntatis nomen in duobus articuli conclusionibus accipiaturni uocè, an æquiuocè? Nam si sumatur vniuocè, sequitur patrem voluntate concomitante ad vtrumlibet velle generationem filij. Probatur sequela; quoniam de tali voluntate sermo est in secunda conclusione: si verò sumatur æquiuocè, leuis ac friuola tota videtur hæc esse disputatio & differentia in secunda conclusione proposita inter filium & creaturam.

Cui dubitationi respondet sumi in vtraque conclusione voluntatem vniuocè, prout nomē voluntatis significat potentiam volitiuam, vel etiam actum volendi, non quomodocunque sed absolute & indistinctè: & iuxta sensum hūc affirmat prima conclusio actum volendi absolute siue indistinctè. i. non curando qualis sit, an naturalis vel liber, respicere vt obiectum generationem filij, & processionem Spiritus sancti. In secunda verò negatur velle habere rationem principij ad vtrumlibet respectu actuum notionalium, quodcunque siue qualecunque sit illud velle. *Sed hanc solutionem impugnat Vasq.*

quoniam secundum eam vix possumus æquiuocationem & varietatem eiusdem nominis effugere. Ait autem facilius solui posse, si in vtraque conclusione voluntas accipiaturn pro actu, non pro potentia; sic enim prior conclusio vera est; quia omnis actus notionalis placet Deo, ac proinde eum dicitur velle: hoc aut modo (inquit) non est principium actus notionalis, sed illū comitatur. Et eodem modo vera est altera conclusio: quia tam actus spirationis, quam generationis, non est ab actu voluntatis vt à principio: quia pater non ideo generat aut spirat, quia velit generare vel spirare; ergo actus volendi non est principium, quāvis spiratio sit à voluntate vt potentia est. *Sed hæc non aduersantur solutioni Cai. nisi quatenus insinuant posse voluntatem sumi pro potentia. Nam quoad voluntatem sumptam pro actu (quod magis placet Cai.) consonant hæc illius explicationi. Verum accipiendo etiam voluntatem pro potentia, vera est solutio Caiet. Nam vt potentia voluntatis per actum suum respicit generationem filij, & processionem Spiritus S. concomitanter scilicet vt obiectum; & hoc affirmat prima conclusio. Et quamuis voluntas vt potentia per modum naturæ sit principium processionis Spiritus S. non tamen est principium per modum voluntatis, in quantum voluntas, id est, prout libera est se habens ad vtrumlibet: & hic est sensus primæ conclusionis. Potest igitur in vtraque conclusione sumi voluntas cum ordine ad actum absolute & indistinctè, quomodo dicimus accipiendam esse voluntatem, vt stat pro actu. Nam quamuis per illa adiectiua, concomitante & principiante, contrahi videatur ad hunc & illum modum, remanet tamen eadem ratio voluntatis & actus eius absolute sumpti: sicut si dicerem: intellectus circa principia habet actū intelligendi, & non actum discurrendi: vel actus intellectus circa principia est actus intellectionis & non discursus: vtroque enim sumitur intellectus absolute & actus eius absolute & consequenter vniuocè. Nam et si per illa adiuncta, videlicet intellectionis & discursus, limitari videatur ad talem modum affirmatum & ad tale negatum, est tamen idem actus absolute siue indistinctè, vel in communi sumptus, de quo vnum affirmatur & aliud negatur.*

SECUNDA DVBITATIO.

Quo sensu accipienda sit illa propositio: Effectus assimilatur formæ agentis, per quam agit.

PROPOSITAM dubitationem versat & definit subtiliter Caiet. dicens propositionem hanc esse veram, quo ad formam & modum per se illius, in quantum est agendi ratio. Quam explicat distinguendo modum per se agendi forme naturalis, à modo per se forme voluntariæ, id est, quæ est ratio agendi voluntati. Neque hic necesse est perspicuum Caiet. discursum exactè referre, aut latius explicare, sed lectori sufficiat Scriptura Caiet. à qua tamen recedit Syluester, qui duo dicit. Primum est, propositionem illam, effectus assimilatur formæ agentis, per quam agit, intelligendam esse quantum ad essentiam, & rationem formæ; non autem quantum ad modum essendi, nisi causa sit vniuocæ; quoniam illud consequens, agens naturale agit quale est, voluntarium quale vult, non inferitur (inquit) ex hoc antecedente, effectus assimil-

Obi Vasq.

Diluitur obiectio.

Obiectio tacite sol.

Sent. Caiet.

Impugnatio Sylu.

similatur formæ agentis: sed ex hoc, agens naturale habet vnam formam tantum, voluntarium multas; quia naturale cum faciat simile, & nō nisi in illa forma qua est, cū aliā non habeat, necessariō facit tale quale est, non autem voluntarium, quod habet multas, & est per vnam tantum: quia potest voluntariē assimilare sibi in forma qua est generando voluntariē, & in forma qua intelligit. *Secundum* est, posse dictam propositionem intelligi etiam quoad modum essendi formæ, si tamen modum essendi formæ appellemus determinationem suæ repræsentationis, prout repræsentat effectum talem vel talem: sed iste modus inquit pertinet ad essentiam vel rationem formæ.

Confutatio

Sed hac interpretatio rudis est: vt enim patet ex forma textus supraposita, illa propositio agens naturale tale facit, quale ipsum est; voluntarium autem, quale vult, ex duplici principio deducitur. Primum est illud: effectus assimilatur formæ agentis per quam agit: secundum illud, vnius rei non est nisi vna forma naturalis per quam res habet esse: forma verò per quam voluntas agit &c. quæ propositio sine priori nullam haberet vim inferendi dictam propositionem, quæ primò dependet ex ratione similitudinis effectus ad causam secundum formam, quæ est agendi ratio: secundariò verò ex vnitatē & pluralitatē eiusdem formæ. Vnde ablata ratione similitudinis nihil ex vnitatē & pluralitatē concluderetur. Quod autem ait posse agens voluntarium producere voluntariē sibi simile secundum formam qua est, falsum est formaliter loquendo de forma, prout est agendi ratio, vt modo loquimur. Nam quamuis homo voluntariē applicet membra ad generandum, illa applicatio non est agendi ratio, sed tantum conditio: ratio verò agendi est forma naturalis quæ naturaliter causat. Denique non satis aptè saluat dictam propositionem, quo ad modum essendi formæ: tum quia eam limitat ad vnum tantum modum, cum tamen sit vera simpliciter de omni modo, vt eam sustinet Caietanus: tum etiam quia vt ipsemet aduertit, ea determinatio pertinet non ad modum essendi, sed ad rationem agendi formæ.

Vide etiam Ferrar. in 2. contragentes, cap. 16. ratione 5. & cap. 24. ratione 2. vbi alio modo explicat illam propositionem, agens agit sibi simile.

TERTIA DVBITATIO.

Quomodo prædicta vera sint de voluntario agente & de voluntate?

Ratio dubitandi.

SEQVITVR ex dictis tertia dubitatio, an scilicet supradicta de voluntario agente, & de voluntate intelligenda sint, quatenus producit etiam ad intra: an verò solum, prout producit ad extra? Nam si hoc secundo modo sumenda sint, vanus & ad rem minimè pertinens erit totus hic discursus, quo ostenditur differentia inter agens naturale & agens voluntarium, quoniam non agitur in hoc articulo de productionibus ad extra, sed ad intra. Si verò sint accipienda de productionibus etiam ad intra, sequitur nihil intus à voluntate produci, nisi actu reflexo. Probatur sequela; quia ex prædictis omne voluntariē productum, est productum vt volitum: nihil autem est in voluntate volitum, nisi reflexè.

A Cui dubitationi respondet Caiet. distinguens *Solutio Caietani.* dupliciter esse aliquid in voluntate volitum: Vno modo, vt rem quandam siue vt obiectum volitum: & sic omne quod est in voluntate volitum, est reflexè volitum: Alio modo, vt ratio volendi, siue vt tendentia in obiectum volitum, & sic est directè volitum eadem volitione, qua volitum vt res, siue vt obiectum, & ita voluntarium est ipsum velle, & liber ipse amor.

Sed hanc solutionem reiiciunt Syluest. & Vasquez. Ait enim Sylu. D. Tho. hic loqui de voluntate, vt productiua tantum est ad extra, quauis prædicta locum habeant etiam in voluntate, prout producit ad intra. Nec tamē (inquit) hæc vane dicta sunt, cum non dicantur de agente voluntario ad extra ad concludendum sic esse in productione diuina, sed ad ostendendum sic non esse, immò si restringantur hæc ad productionem ad intra, vanè inducerentur; quia non haberent locum in omni agente voluntario; quia Deus ad intra non producit quale vult, & consequenter processus esset ex particularibus, & vltèrius, Spiritus sanctus esset de ijs, quæ possunt esse & non esse.

Vasquez autem ait rationem D. Tho. probare illud omne esse voluntariē, id est liberè productum, quod est à voluntate, hoc est ab actu voluntatis, vt principio siue productum sit intra Deum, siue extra: & ex hoc (inquit) concludit nihil intra Deum esse hoc modo productum; quia nullus actus notionalis hoc modo producit: de alijs verò operationibus liberis, quæ verè non producuntur, sed concipiuntur vt operationes, quales sunt voluntates liberæ Dei, non probat hæc ratio S. Th. liberæ esse, sed alia ratione probari potest: Hæc ille.

Sed quamquam verum sit D. Tho. hoc solum intendere, nimirum nullum actum notionalem esse voluntariē, hoc est liberè productum, propositiones tamen assumptæ, & differentię inter agens naturale & voluntarium, vniuersaliter intelligendæ sunt de qualibet voluntaria productione, tam ad intra quàm ad extra; si quidem liberæ productiones ad intra eadem ratione & ex eadem radice liberæ sunt, ex qua liberæ sunt productiones ad extra, quia scilicet forma, quæ ratio agendi est, est ratio agendi vt volita: immò, quia notionales actus sunt actiones ad intra, congruit assumptas propositiones de agente voluntario, prout distinguitur ab agente naturali, ad omne genus operationis extendi, vt scitè aduertit Cai. vnde etiam Sylu. & Vasq. admittunt eas esse veras de agente voluntario, siue de voluntate quo ad vtrumque genus operationis, scilicet ad intra & ad extra.

Nec verum est, quod ait Sylu. hæc non habere locum in primo agente voluntario, qui Deus est: Nam Deus etiam liberè vult creaturas; Quomodo verò sit liber actus diuinæ voluntatis ad creaturas, latè superius explicauimus qu. 19. a. 10. Nec sequitur processum esse ex particularibus, sed ex vna ratione voluntatis vniuersaliter sumpta; & quia Spiritus sanctus non est à voluntate secundum eam rationem, qua distinguitur ab agente naturali, ideo non sequitur illum esse de ijs, quæ possunt esse & non esse.

Vasq. autem incautè Cai. reprehendens, in eius sententiam incidit manifestè.

Vasq. incant.

PRIMA CONTROVERSIA.

An voluntas concomitans, qua pater voluit generationem filij, precedat secundum intellectum nostrum eandem filij generationem?

*Sensu quæ-
sit.*

*Voluntas
concomitans
duplicitur.*

*Sententia
Doctorem.*

ANTEQUAM Doctorem sententias referamus propositæ difficultatis sensum & causam expedit aperire: Vt autem hic obseruat Cai. differunt voluntas concomitans & voluntas principians, quod voluntas principians comparatur ad volitum, vt causa seu principium ad suum effectum: Voluntas autem concomitans, comparatur ad volitum vt ad obiectum præcisè. Et quoniam voluntatis obiectum vt sic potest esse non tantum præsens, sed etiam præteritum & futurum, idcirco voluntas concomitans potest intelligi vt antecedens, sicut cum desidero pluuiam futuram, & vt consequens, sicut cum placet pluuiam quæ præsens est aut quæ iam præterijt: Est igitur sensus quæsitus. An prima conclusio affirmans patrem genuisse filium voluntate concomitante, sit intelligenda de voluntate concomitante posteriori modo tantum, an etiam priori modo, ita vt pater secundum modum nostrum intelligendi, prius voluerit generationem filij, quam filium genuerit.

CAPR. in 1. dist. 6. q. 1. concl. 6. & in responsionibus ad argumenta scoti contra eandem conclusionem negat voluntatem patris concomitantem respectu generationis filij esse antecedentem duratione vel intellectu: quam sententiam plurimi sequuntur expositores D. Thom. Ferrar. in 4. cont. gent. c. 11. §. Vtrum autem &c. Torres in 3. parte comm. Bannes dubio 1. Zumel. disp. 3. Mol. disp. 2. & Suar. lib. 6. de Trin. c. 4.

Caetanus refert & sequitur opinionem Scoti in primo sent. distinct. 6. questione prima dicentis actum voluntatis, quo Deus pater vult generationem filij, priorem esse ipsa filij generatione, modo nostro intelligendi. Eandem sententiam sequitur Iaueus: quamuis non approbet Scoti fundamentum, in quo falsò existimat conuenire Caetanum, quem etiam sequitur Ripa & Ioannes Dominicus super hoc articulo.

Rada controu. 12. a. 4. latè refert & tuetur sententiam Scoti.

Valentia vtramque sententiam affirmat esse probabilem, & quætionem hanc esse parui momenti: & addit discrimen esse inter filij generationem, & Spiritus sancti processionem: quod filij generatio voluntaria est concomitanter voluntate, non tantum essentiali, sed etiam notionali; qua procedit Spiritus S. Processio autem Spiritus S. non est voluntaria concomitanter, nisi per actum voluntatis essentiali.

Vasquez disp. 160. sequens Henricum & Gottifredum à Scoto relatos, ait omnem actum voluntatis Dei, qui circa actus notionales, tanquam circa obiectum versatur, esse posteriorem ipsis actibus notionalibus secundum rationem: Ex quo deducit duo contra duas præmissas opiniones. Primum est contra sententiam Scoti & Caiet. Nullum huiusmodi actum voluntatis esse priorem actibus notionalibus. Secundum contra sententiam Capreoli & D. Thomæ: Nullum huiusmodi actum voluntatis comitari actus notionales, & esse simul cum illis, sed esse posteriorem secundum rationem.

AD PROPOSITAE controversie definitio-
nem plurima supponenda sunt superius à nobis vberimè declarata: Ex quibus primum est ordo inter intelligere & dicere, de quo supra differuimus quæst. 27. artic. 1. in 3. controuers. Secundum est diuinum verbum, ex cognitione diuinæ essentiae, relationum ac personarum omnium perfectæ, & comprehensiuæ procedere, quæ licet à partem sit visio, siue notitia intuitiua respectu essentiae & personarum, secundum modum tamen nostrum intelligendi concipitur, vt aliqua ratione præcedens diuinæ personas procedentes, vt explicauimus supra q. 34. a. 3. controu. 1. Denique supponenda sunt, quæ supra diximus de personarum constitutiuis, quæ præced. artic. 4. controu. vnica: Ex quibus tamen hinc erunt præcipua quædam necessariò repetenda.

B Secundo distinguenda sunt diligenter essentialia prædicata de Deo dicta. Nam quædā de Deo dicuntur per modum actus primi; vt esse immutabilem, æternum, omnipotentem, iustum, sapientem & bonum. Quædam per modum actus secundi vt intelligere, velle, creare, gubernare & iustificare: Ex quibus quædam sunt actiones immanentes; vt duo priora, scilicet intelligere & velle; alia sunt operationes transientes; vt creare &c. ad quas omnes actiones siue operationes consequitur necessariò respectus ad obiecta siue terminos circa quos versantur. Sed præterea distinguuntur essentialia prædicata in ea, quæ dicunt ordinem ad notionalia: vt naturam esse tribus communicabilem, & velle generationem filij: & ea quæ nullam ad notionalia dicunt habitudinem: vt esse bonum, iustum &c.

C Tertiò obseruandum est valde differre hæc duo, nimirum aliquod prædicatum esse prius ratione alio & aliquod prædicatum posse prius à nobis concipi quam aliud. Nam vt hic aduertit Zumel. possum ego rectè concipere Deum prius vt misericordem quā vt iustum: cum tamen non sit in Deo prior misericordia quā iustitia, neque è contra; neutra enim ab altera pendet aut eam præsupponit; & prius possum intelligere Deum vt creatorem quā vt genitorem, cum tamen à parte rei sit prius genitor quā creator. Tunc autem vnum prædicatum est prius altero secundum rationem, cum in ordine ad intellectum nostrum alterius conceptionem, non necessariò præsupponit, sed quantum est ex vi conceptus possit esse sine alio, non tamen aliud esse valet sine ipso, quomodo prius in Deo est secundum rationem intelligere quā amare.

D Quartò considerandum est subiectum, siue rem substantentem, cui attribuuntur & cuius respectu comparantur prædicata essentialia & notionalia, posse multiplex à nobis considerari. Primum est Deus vt sic, qui dupliciter concipi potest: Vno modo vt abstrahit à tribus personis: & sic ei nulla continentur notionalia: ac proinde respectu Dei sic præcisè concepti nulla dictorum prædicatorum fieri potest comparatio. Alio modo concipi potest Deus abstrahendo ab eo vt hic Deus est, & vt pater est, id est, prout subsistens quoddam est, siue etiam hypostasis aut persona; & sic bene potest in eo fieri comparatio essentialium & notionalium actuum siue prædicatorum. Secundum quod à nobis concipi potest subiectum dictorum prædicatorum, est pater: cuius duplex etiam est consideratio, nimirum vt Deus siue vt hypostasis quædam

*Resolutio.
Præmissa di-
stinctione
essentialiū
& ordine,
ac eorū mul-
tiplici cōpa-
ratione ad
notionalia,
& ordine
ad propria
personarū,
ostenditur
eandem essen-
tialia pluri-
bus modis
esse priora
notionalia.
Vnde, &
quædam et-
iam ratione
dicti posse si-
mulari.*

*Ordo attri-
butorum.*

*Comparatio
essentialiū
& notionalium
multiplex.*

dam est, & ut pater est. Diximus enim *quæstione præcedenti artic. 4.* personam Patris prius intelligi paternitate constitutam ut hypostasis quædam est abstrahendo ab absoluto & respectivo, quàm ut pater est.

Ordo communium & propriarum.

Quinto advertendum est essentialia, siue communia absoluta in Deo secundum modum nostrum concipiendi esse priora propriis personarum; quoniam includuntur in intellectu proprium, sed non è conuerso: In intellectu enim persona patris intelligitur Deus, sed non è contra, ut asseruit supra S. D. q. 33. a. 3. ad 1. At ea communia, quæ respectum important ad creaturas, sunt in duplici differentia: Nam quedam sunt, quæ pure sunt actiones immanentes, ut intelligere aut velle creaturas, ad quas actiones sequuntur in Deo respectus rationis æterni; & hæc etiam communia sunt priora propriis personarum, ut ibidem aduertit Cai. hæc enim etiam intellectu propriarum includuntur, ut perfectiones eorum naturales, non minus quam alia absoluta ad operationem minimè pertinentia: Et eadem, immo fortiori ratione hæc essentialia communia, prout significantur cum ordine ad notionalia, ut intelligere, aut velle generationem aut spirationem, erunt priora notionalibus, ad quæ veluti obiecta respiciunt intelligere & velle.

Ad cuius euidentiam considerandum est, aliud esse loqui de actu diuinæ voluntatis, prout est à parte rei & aliud prout à nobis iuxta modum imperfecte nostræ cognitionis intelligitur. Nam diuinæ voluntatis actus prout in se est & actus notionalis nullum habent ordinem ad invicem, sed omnino simul sunt: sed idem actus prout à nobis intelliguntur, ordinem habet naturæ virtualem, quo vnum aliud presupponit, ut à quo non conuertitur consequentia; actus enim notionalis præcigit essentialem, à quo ad notionalem non conuertitur consequentia, ut euidentius patebit ex dicendis. Alia verò essentialia, quæ respectum important ad creaturas, sunt actiones transcentes, de quibus loco superius allegato S. D. affirmat per posterius de Deo dici, quàm propria, quæ respectus significant personales: quia persona procedens in diuinis præcedit principium productionis creaturarum, ut latius ibidem explicatur, & infra q. 45. artic. 6.

Primus modus, siue ratio prioris essentialium.

Ex his ad quæstionem DICO PRIMO. non solum prædicata essentialia per modum actus primi significantur, & ea quæ nullum dicunt respectum ad creaturas, & quæ significant actiones immanentes, cui relatione rationis ad creaturas, sed etiam ea, quæ dicuntur habitudinem ad notionalia, esse eisdem notionalibus modo nostro intelligendi priora; Nā eisdem sunt notionalibus communia. Et præterea quāuis ea generandi voluntas, quæ generationi præintelligitur in persona patris, non sit per modum desiderij propriè loquendo, nec præcedat generationem à parte rei; modo tamen intelligendi nostro concipitur illa voluntas ut prior actu generationis, & ut respiciens ipsam quali futuram, ut obiectum quoddam diligibile per amorem complacentiæ, quo necessaria omnia non solum præsentia, sed etiam certò futura, quatenus bona sunt, diliguntur à nobis. Considerandum est enim vnam & eandem Dei patris cognitionem, quæ suam essentiam, personas & actus notionales intelligit, prius à nobis concipi ut notitiam simpliciter intelligentiæ, quàm visionem adeò ut primò Deus pater secundum modum nostrum concipiendi cognoscat simpliciter intel-

ligentia personas & actus notionales nondum ut existentes, deinde completa generatione & spiratione, eosdem actus & personas per eos procedentes intueatur ut actu præsentem; sicut enim patrem generatione priorem intelligimus, sic essentialē eius intellectiōnem ac volitionem & reliqua essentialia paulò ante notata ad infinità patris perfectionem pertinentia, ut priora cōcipimus eadem generatione & spiratione.

Secundo dico, prædicata essentialia quæ dicunt ordinem ad notionalia, esse priora notionalibus in Deo, prout abstrahit ab hoc Deo, & à patre, id est prout subsistens quoddam est vel hypostasis aut persona, siue sit absoluta siue respectiva. Probatur. In conceptu Dei sic sumpti clauduntur omnia essentialia secundum omnem singulorum perfectionem: at absoluta perfectio voluntatis siue volitionis diuinæ postulat ordinem ad omne naturaliter & necessario volitum, tales verò sunt actus notionalis; igitur in conceptu Dei sic sumpti clauditur essentialis volitio actuum notionalium; & eadem ratione intellectio & quoduis aliud essentialis relationem habens ad notionalia. Secundo. Deus sic sumptus prius secundum modum nostrum intelligendi concipitur ut secundus ad generandum & spirandum, antequam generet aut spiret: at Deus ut sic secundus ad generandum & spirandum potest à nobis intelligi, ut habens aliquem actum essentialis intellectus & voluntatis, respectu sui sic secundi, & consequenter respectu generationis quasi futuræ; igitur rectè prius concipitur à nobis ut intelligens & volens generationem antequam generet, & spirationem antequam spiret.

TERTIO DICO in Deo sumpto, pro persona 3. modis. patris, non ut pater est, sed ut Deus, aut hypostasis, vel persona est abstrahens ab absoluto, & relatiuo, modo superius explicato in 4. a. qu. præcedent. essentialia, prædicata, etiam quæ dicunt ordinem ad notionalia, esse priora eisdem notionalibus. Hoc dictum idem est formaliter cum præcedente & probatur eisdem argumenti.

QUARTO DICO, probabile esse in patre prout est relatiue constitutus paternitate concepti sumpta, quod intelligere, ac velle essentialis præcedat actus notionalis generationis & spirationis. Probatur; quoniam pater antequam generet, concipitur à nobis ut intelligens & volens: non actu aliquo notionali, quoniam nullus talis est, aut esse cogitatur in patre ante generationem; ergo actu essentiali duplici, scilicet intellectus & voluntatis; ergo cognoscit & vult pater filij generationem, antequam generet. Probatur hæc vltima consequentia; quoniam actus illi essentialis in patre sunt vndequeque perfecti; igitur respiciunt omne, quod est à Deo naturaliter cognoscibile & amabile: constat autem actus notionales naturaliter esse à Deo cognitos & amatos.

POSTREMO DICO, longè probabilius esse patrem, ut relatiue constitutum paternitate concepti, non intelligere, ac velle generationem antequam generet. Probatur quoad intellectiōnem; quia intelligere patris ut sic proprium est patris, & sic idem est quod dicere seu intelligere exprimendo; Et quāuis simpliciter loquendo intelligere non dicatur notionaliter, sed tantum essentialiter, ut ait S. D. supra q. 37. a. 1. sumendo tamen intelligere prout est patris vel in patre, notionalis est non essentialis præcisè; sic enim dicitur habitudinem non solum ad rem intellectam, sed etiam ad verbum procedens, saltem im-

Secundus modus prioritatis.

4. modus prioritatis.

generationis simul sit essentialis & notionalis.

plicitè & virtualiter. Itaque licet cogitatione nostra possimus in actu signato relationem patris constitutum separare ab actu intellectio- nis, & sic concipiatur intelligere patris non ut patris, sed absolute & ut essentialia: nunquam tamen apprehendi poterit à nobis intelligere patris ut actu exercitum circa actum notional- em, qui est generatio, nisi ut idem est cum ip- so actu notionali, qui est intelligere exprimen- do, ut scitè aduertit Ferrar. quamvis non rectè idem asserat de patre, ut Deus est vel hyposta- sis, ut patet ex dictis. Cum autem volitio sit in- tellectione posterior, sequitur in patre sic con- stituto non prius esse volitionem generationis, quam sit in eo generatio. Et ex his liquet etiam quid censendum sit de Ripæ sententia, cui fa- uet quartum nostrum dictum.

CONCLUSIO. *PRIMA CONCL. Non ea tantum essentialia predicata, quæ nullum dicunt respectum ad creatu- ras, & ea quæ significant actiones immanentes cum relatione rationis ad creaturas absolute, sed & mul- tū magis ea, quæ dicunt habitudinem ad notionalia, sunt eisdem notionalibus modo nostro intelligendi pri- ora.*

SECUNDA CONCLVS. *Predicata essentialia, quæ dicunt ordinem ad notionalia, priora sunt eis in Deo, prout abstrahit ab hoc Deo, & à patre, siue prout subsistens quoddam est vel hypostasis, aut perso- na, non cogitando an sit absoluta vel relatiua.*

TERTIA CONCL. *Eadem essentialia predi- cata priora sunt notionalibus in persona patris, ut Deus est, vel hypostasis, aut persona, abstrahens ab ab- soluto & relatiuo.*

QUARTA CONCL. *Probabilis est ea senten- tia, quæ ait intelligere & velle essentialia precedere actus notionales in patre, prout est relatiue constitu- tus paternitate concepti sumpti.*

ULTIMA CONCL. *Muldo probabilius est pa- trem ut relatiue constitutum paternitate concepti sumpti non intelligere ac velle generationem ante- quam generet.*

CONTRA primam concl. argum. Zumel. *Primò.* Hæc essentialia includunt aliquo mo- do notionalia, non tanquam intrinseca ipsis, sed tanquam terminos suarum habitudinum; ergo impossibile est intelligere talia essentialia sine tali habitudine, & talem habitudinem sine tali termino. *Resp.* hoc argumento solum probari, non posse vnum intelligi sine alio simul intellecto, non autem sine alio simul ex- istente: alioquin intellectio, qua Deus intelli- git ab æterno creaturas, non posset esse prior ipsis creaturis, ad quas ut ad obiecta secundaria terminatur.

Secundò. Impossibile est intelligere essenti- am, ut communicabilem tribus personis, ex- pressio conceptu, non intellectis ipsis tribus: & impossibile est intelligere relationem ut prio- rem suo termino; sicut etiam respectu visio- nis claræ Dei, impossibile est videre essentialia sine notionalibus, propter intrinsecam habitu- dinem ad illa. *Resp.* ad primam partem, sicut ad præcedens argumentum. Nam & si non possit essentia concipi ut communicabilis absq; hoc, quod intelligatur personæ quibus est commu- nicabilis: potest tamè intelligi ut prius existēs, quam existant personæ, quibus est communica- bilis. Ad secundam partem dico communica- bile tribus dicere relationem fundamentaliter & quasi transcendentalem, quæ prior est suo termino, quod etiam dicendum est de intelli- gere respectu notionalium. Ad tertiam dico non esse simile; quoniam visione beatifica cognosci-

tur Deus prout in se est, hic autem loquimur de cognitione secundum gradum intellectus nostri.

Tertio. Illa voluntas generandi non est per modum desiderij, sed per modum complacen- tiæ in bono habito; ergo respicit ipsam genera- tionem ut existentem. *Resp.* voluntatem illam etsi propriè & à parte rei non sit desiderij, concipi tamen à nobis admodum voluntatis desi- derij, quæ non est de re præsentī, sed futura.

CONTRA eandem concl. & secundam simul argumentatur Molina. *Primò.* Actus diuini in- tellectus nostro intelligendi more cum funda- mento in re antecedit diuinam volitionem, eo quod nihil sit volitum, quin præcognitum: sed actum diuini intellectus consequitur immédia- tē, naturalīue quadam sequela generatio; ergo volitio qua Deus aut pater æternus vult gene- rationem, non ante edit generationem ipsam. *Resp.* primo argumentum probare conclusio- nem nostram. Nam si generatio sequitur ad ac- tum diuini intellectus, ergo præcedit actus in- tellectus, quo intelligitur generatio, & eadem ratione actus voluntatis, quo est volita, cum v- terque actus sit essentialis. Secundò dico intel- lectionem essentialē esse priorem generatio- ne, non autem notionalē; hæc enim est ipsa generatio, & de hac sola procedit argumen- tum.

Secundò. Prius est patrem generare per intel- lectum & filiū generari, quam sit volitio diui- na naturalis; ergo volitio generationis nō ante- cedit generationem, sed concomitatur. Antece- dens probatur; quia naturali volitione pater & filius spirant Spiritum Sanctum, & non solus spirator. *Resp.* falsum esse anteceds. Ad proba- tionem dico patrem & filiū per volitionem naturalem notionalē spirare Spiritum S. non autem per volitionem naturalem essentialē.

Tertio. Si res concipiuntur ut se habent in Deo, non prius pater est pater, quam sit gene- ratio actiua; ergo non prius est patrem velle ge- nerare quam generationem esse. Anteceds pro- batur; quia pater constituitur actiua generatio- ne in esse patris Conseq. pr. batur; quia pater ut pater vult generare. *Resp.* hoc argumento pro- bari in patre non esse prius à parte rei velle ge- nerare, quam generare: quod non solum admit- timus, sed docemus: sed conclusiones nostræ loquuntur de ordine dictorum actuum secun- dum modum nostrum intelligendi, secundum quem prius esse dicimus in patre velle genera- re, quam generare; & patrem non constitui ge- neratione, sed paternitate.

Quartò adducit testimonium Concilij To- let. XI. & Aug. in dialogo 65. questionum, q. 7. qui- bus nihil aliud probatur, quam filium non pro- duci voluntate patris principiante, siue ad v- trumlibet se habente.

CONTRA eandem concl. & tres sequentes ar- gumentatur Ferrar. *Primò.* Quia S. Tho. de poten- tia q. 2. a. 3. ad 2. expressè ait respectu genera- tionis filij non esse voluntatem in patre præce- dentem, nec tempore nec intellectu, sed tan- tum concomitantem. *Resp.* cum Caiet. nomine voluntatis præcedentis tempore vel natura D. S. ibi intelligere voluntatem ut principium. *Sed hanc respons.* reij. it Ferrariensis; quia sic non satisfieret argumento probanti patrem pro- duxisse filium non tantum voluntate concomi- tante, sed etiam voluntate ut principio: hac rati- one; quia quamvis voluntas non præcedat tem-

Conclusio- nes dedu- ctæ, & pro- bantur.

Obiect. 1. non. 1. concl.

Solut.

Obi. 2.

Solut.

Obiect. 3.

Solut.

Obi. 1. con- cl. 1. & 2. con- cl.

Solut.

Obi. 2.

Solut.

Obi. 3.

Solut.

Obi. 4.

Obi. 1. con- cl. 1. & 2. con- cl.

Solut.

Explicat.

tem-

tempore generationem filij, præcedit tamen A intellectu; ergo potest poni principium filij. Si enim sensus responsionis esset, quod respectu generationis filij non est voluntas præcedens tempore, nec intellectu ut principij, responderetur conclusioni negando scilicet posse poni voluntatem, ut principium generationis, non autem præmissis, quod est hominis ineruditum. *Resp. D. Tho.* ibi argumento secundo impugnare illam responsionem, quæ dicebat patrem non genuisse filium voluntate præcedente neque consequente, sed concomitante. *Est autem argumentum.* Videtur, quod hæc ratio sit insufficientis; cum enim quicquid est in Deo sit æternum, nihil quod est in Deo, potest tempore præcedere aliquid in Deo existens, & tamen inuenitur, quod aliquid habet ad aliud rationem principij, sicut voluntas Dei ad electionem, quæ eligit iustos, ex hoc solo, quod ab intellectu præcedit; ergo quamvis voluntas generationem filij non præcedat, nihilominus ut videtur, potest poni principium generationis filij, ex hoc quod procedit ab intellectu. *In respons.* autem S. Th. dicit quatuor. *Primum* est. Respectu nullius rei est in Deo voluntas antecedens, quia quicquid aliquando Deus vult, ab æterno vult. Concomitans verò est respectu omnium bonorum, quæ sunt tam in ipso, quam in creaturis; vult enim se esse & creaturam esse. Vbi S. Th. videtur loqui de actu voluntatis, ut in Deo est finis esse, conceditque primam partem argumenti vique ibi, *Et tamen inuenitur.* *Secundum* est. Voluntas præcedens vel antecedens tempore non est nisi respectu creaturæ quæ ab æterno non fuit; & hoc est manifestum. *Tertium.* Voluntas præcedens intellectu est respectu actuum æternorum, qui significantur ad creaturas terminari; sicut dispositio, prædestinatio, & huiusmodi: quod dictum manifestè loquitur de voluntate præcedente in ratione principij. *Quartum.* Generatio filij, cum neque sit creatura, neque ad creaturam significetur terminari, respectu eius non est voluntas præcedens, neque tempore neque intellectu, sed voluntas concomitans. Et in huius dicti sensu tota posita est difficultas. Sed si diligenter consideremus vim & intentionem argumenti, facile percipiemus sensum responsionis. Hoc verò tantum probat argumentum, nimirum coæternitatem eorum, quæ in Deo sunt, non tollere rationem principij in vno respectu alterius, & consequenter ea non obstante posse poni voluntatem esse principium respectu generationis filij. Nam responsio, contra quam tendebat argumentum, videbatur inniti dictæ coæternitati. Vnde etiam præmissis; Videtur, quod hæc ratio sit insufficientis. Responsio autem in quarto dicto directè satisfacit, intendens voluntatem non sic esse præcedentem ut possit aut debeat habere rationem principij respectu generationis, quia neque est creatura, neque ad creaturam significatur terminari. Ex quo patet D. Thom. respondere præmissis, non autem conclusioni.

obi. 2.

Secundò. Non apparet quomodo actui indiuisibili à natura alicuius suppositi naturali necessitate provenienti, & nullo modo impedibili, possit alius eiusdem suppositi illi præintelligi secundum verum modum intellectus; ergo. Probatur antec. quia nihil præintelligitur naturæ ipsius suppositi; ergo nec ullus actus potest huiusmodi naturali operationi præintelligi, sed bene possunt intelligi simul esse plures

operationes naturales, & sic vnam alteri comitem esse. Et hoc eodem argumento vitur Vasq. *Resp.* falsum esse antecedens. Nam superius ostendimus plures posse concipi operationes ratione distinctas in eodem supposito, secundum magis & minus communem eiusdem considerationem: ita ut vna sit alia prior secundum modum nostrum intelligendi. Ad probationem negatur consequentia; quoniam ab vno supposito, præsertim secundum rationes eius diuersas, plures possunt operationes naturales ordinatè procedere.

Tertiò. In ordine intellectus & voluntatis oportet esse statim in aliquo actu intellectus ei naturaliter conueniente, qui à voluntate non proveniat; ergo si aliquis ordo inter huiusmodi actus poni debeat, magis debet dici, generationem filij præcedere voluntatem intellectu, quam è conuerso. *Resp.* nullam esse consequentiam. Nam in patre ut Deus & ut hypostasis quædam est, actui intellectus notionali, qui est generatio, præintelligitur actus intellectus essentialis, ut ante diximus.

Contra easdem conclusiones argumentatur Torres, & post eum Vasq. *Primò.* Etiam si non esset aliquis actus voluntatis circa actus notionales, nihilominus essent actus notionales; ergo actus voluntatis circa actus notionales non præcedit ipsos. Probatur consequentia; quia si præcederet eo ablato tolleretur etiam actus notionalis; quia ablato priori necesse est auferri id quod posterius est. *Resp.* falsum esse antecedens: sicut enim necesse est patrem prius esse Deum & hypostasim quam sit pater, ita necesse est prius esse modo nostro concipiendi essentialia quam notionalia: ac proinde intelligere & velle essentialia ante actum generationis.

Secundò sic arguit Vasq. argumento Gregorij. Patris notitia non potest esse perfecta antequam generet; ergo nec velle generare. Probatur consequentia; quia velle sine intellectione esse nequit: aut si prius fuit velle generare quam generare, sequitur filium habuisse esse post non esse. *Resp.* notitiam patris duplicem esse secundum rationem: vnam ut Deus vel ut hypostasis quædam est: aliam ut pater est. De priori notitia negatur antecedens; sicut enim ante generationem concipitur ut perfectus Deus, & ut perfectè subsistens siue hypostasis abstrahendo ab absoluto & relativo: ita consideratur ut perfectè cognoscens & volens.

Tertiò. Si actus voluntatis præcedit generationem, aliter præcedere non potest quam origine, sed hoc modo non potest esse prior; quia sequeretur actus notionales esse voluntarios voluntate ut principio; ergo nullo modo præcedit. *Resp.* falsam esse assumptam conditionalem euidenter; sufficit enim ut modo nostro intelligendi in re fundamentum habente præcedat.

Quartò sic arguit in c. 3. Actus voluntatis simplicis quoque complacentiæ, circa actum generationis aut spirationis futurum aut possibilem tantum, non est in Deo; ergo talis actus non potest esse prior aut origine aut etiam secundum rationem, quam actus notionalis. Antecedens probatur; quia Deus non considerat vnquam suam generationem ut futuram aut ut possibilem tantum, quasi per intellectus abstractionem: immo nec potest hoc modo illam considerare; nam Deus omne quod est in ipso

Solut.

Solut.

obi. 3.

Solut.

obi. 5.

Solut.

obi. 6.

Solut.

obi. 7.

ipso intelligit vt præsens, nec potest vnum in-
telligere sine alio; nam etsi nos in ipso intelliga-
mus prius filium esse possibilem quam esse a-
ctu, non tamen debemus considerare ipsum
tāquam intelligentem prius filium suum secū-
dum esse possibile, quam actu existentem; hoc
enim tribuere Deo figmentum est in ipso Deo,
& nos ipsum considerare varijs modis figmen-
tum est, manens solum in nostra intellectu-
ne; ergo &c. *Resp.* falsum esse antec. si sermo sit
de esse in Deo non secundum rem aut forma-
liter & actualiter à parte rei, sed fundamen-
tally & virtualiter, & secundum modum no-
strum intelligendi formaliter. Ad probationē
dico ex ea tantum deduci in Deo secundum se,
non esse actu & formaliter illam actuum distin-
ctionem, ordinem & abstractionem: nec huius-
modi à nobis debere tribui Deo, tāquam for-
maliter & actualiter in eo existentia; sed tamen
rectē Deo tribuuntur à nobis, quatenus modo
rerum creatarum à nobis intelliguntur: sicut et-
iam Deum intelligimus vt prius intelligentem,
deinde volentem, vt prius eligentem deinde
prædestinantem, & prius videntem & intel-
ligentem vnum quam aliud, vt latē superius
explicauimus in materia prædestinationis: quo-
rum actuum distinctionem, vt virtualiter in
Deo existentem, Deus ipse cognouit infinite
perfectius quam homo: quamuis seipsum vni-
co actu minime distincto cognoscat. Quamob-
rem non erit incongruens intelligentia no-
stra, si iuxta modum naturæ suæ diuersa concipiens,
Deum etiam vt ita distinctē & ordinatē
intelligentem apprehendat; hic enim modus
Deo non attribuitur secundum se, sed prout ob-
ijcitur intellectui nostræ: Deo autem solum
attribuitur infinita perfectio, quæ fundamen-
tum est totius multitudinis, distinctionis &
ordinis conceptionum nostrarum.

Obi. 3. Contra eandem conclu. & vltimam argumen-
tatur Suar. *Primò.* Voluntas fertur in rem co-
gnitam; Ergo Pater prius ratione intelligit ge-
nerationem, quam illam velit; Ergo etiam
prius generat. *Respond.* nullam esse secundam
conseq. sufficit enim vt essentiali notitia in-
telligat generationem.

Replica Contra hanc responsi. sic replicat Suarez. *Primò.*
Intelligere essentielle prout in Patre, non
est distinctum etiam ratione à notionali; ergo.
Antec. probatur; quia notionale intelligere
vltra essentielle nihil addit nisi coniunctionem
ad paternitatem.

Secundò eandem responsi. sic arguit. Pater
non vult generationem volūtate quasi deside-
rij, sed voluntate complacentiæ perfectissima,
quæ est de bono existente iam possesso: sed vo-
luntas supponit cognitionem eiusdem boni et-
iam vt existentis & possessi; ergo voluntas
qua pater vult illam generationem, supponit
ipsam generationem iam existentem & cog-
nitam à patre eodem actu quo generat.

Tertiò. Si illud velle præconciatur in Deo
vt sic, iam non concipitur vt determinatum ad
patrem, nec in hoc Deo præconciere possumus
velle generare; cum ille vt sic non gene-
ret. Si autem concipitur in patre, iam concipi-
tur pater, & consequenter etiam generatio.

Solut. *Resp. ad primum* falsum esse antec. loquendo
de patre vt Deus aut prout hypostasis quæ-
dam est. *Secundò* dici posset falsum esse ante-
ced. loquendo de patre vt pater est. Nam po-
test in eo ratione distingui intelligere à dicere.

Et ad probationem negatur antecedens; addit
enim præcipuè ordinem expressionis ad ver-
bum. *Ad secundum* falsam esse minorem, loquen-
do de modo quo nos actum in Deo volitionis
contemplamur. Nam vt ait Suar. *lib. 9. ca. 5.* ad
visionem intuitiuam non supponitur necessa-
riò ex parte termini actualis existentia pro om-
ni signo rationis, sed potest esse prior existen-
tia visionis, quam rei visæ: & eadem ratione
potest esse aut intelligi prior existentia volitio-
nis, quam rei volitæ etiam actu complacentiæ.
Vnde etiam in fine illius cap. addit Suar. dici
posse Spiritum S. in illo signo antequam spire-
tur, apprehendi instar futuri: quia imperfectè
cognoscimus & apprehendimus illa signa &c.
Ad tertium dico, licet hic Deus vt sic non gene-
ret, patri tamen conuenit generatio, non solum
vt pater est, sed etiam vt hic Deus est; alioquin
non generaret Deum: immo ratio generandi est,
quia Deus est: conditio verò quia pater est,
quamuis vnum sine altero non sufficiat. Dixi-
mus autem supra, posse nos concipere personam
generantem, non concipiendo pro illo tunc
conditionem illi necessariam ad generandum.

Et ex his pater solutio ad ea etiam argumen-
ta, quæ militant contra voluntatem anteceden-
tem respectu spirationis Spiritus S. quamuis e-
nim à parte rei productio Spiritus S. sit volun-
taria intrinsecè & per seipsam, vt explicat Suar.
ex Cai. *lib. 6. ca. 4.* secundum tamen modum no-
strum intelligendi præcedit in Deo patre & fi-
lio volūtas essentialis, qua volunt spirationem
Spiritus S. eo modo quo dictum est de volun-
tate generantis respectu generationis.

Et per hæc etiam soluuntur quædam argu-
menta Zumelli.

SECUNDA CONTROVERSIA.

An rectè dici possit Spiritum sanctum procedere li-
berè.

Solut. *SCOTVS* in 1. dist. 10. q. 1. & quol. 16. a. 2. & alibi *Sententie*
ait amorem & productionem Spiritus S. li-
beram esse, & non naturalem: quoniam est ex
perfecta cognitione & intrinseca determina-
tione voluntatis, quæ seipsam mouet ad obie-
ctum cognitum. Hanc opinionem cum eius
fundamentis explicat Vasquez *disput. 161. cap. 2.*
quam etiam sequitur & latius proponit & tue-
tur Rada *contr. 13.* & ascribit eam Richar. Gabr.
Bonau. Ochamo, Marfilio & quibuldam Scoti
expositoribus. Distinguit autem libertatem in
eam, quæ est contradictionis, contrarietatis,
complacentiæ, & eam quam nominat essentia-
lem, quam affirmat ad omnes prædictas præ-
supponi & ab eis includi, sed præcisè sum-
ptam ait ab eis distingui. Et addit Spiritum S.
produci summè necessariò necessitate simpli-
citer: & tamen cum summa libertate essentiali.
Nec tamen est hæc productio naturalis: quia
voluntas, (inquit) quatenus potentia est, nequit
considerari vt natura, prout natura est princi-
pium actuum distinctum contra liberum, &
potentia naturalis opponitur liberæ.

Oppositam sententiam habet hic A. D. ad 3.
dicens voluntatem vt natura quædam est, ali-
quid naturaliter velle, & Deum naturaliter vel-
le & amare seipsum, & Spiritum S. naturaliter
procedere per modum tamē voluntatis. Quam
sententiam sequuntur non solum Thomistæ,
sed expositores etiam omnes exteri D. Th. & a-
lij Scholastici communiter.

PRO-

Resolutio. PROPRIAM habet hæc controuersia sedem A
indicantur infra q. 60. a. 1. & q. 82. a. 1. & 2. sed definitionis
principia eius prima fundamenta petenda sunt ex 1. 2. q.
10. a. 1. Quæ verò magis huic loco videbantur
et loca D. Thomæ, ca-
jetani, et aliorum ex
positiorum, ex quibus
petenda est
resolutio, re.

Notanda est igitur primò causa, cur voluntas ad
aliquid naturaliter moueatur, ex D. Tho. 1. 2. q.
20. a. 1. quam ibi subtiliter explicat Cai. & ex eo-
dem S. D. infra q. 60. a. 1. quam declarat egregiè
Cai. ostendens quomodo ratio naturæ salue-
tur in voluntate.

Secundo obseruanda est trimembris illa distin-
ctio voluntatis secundum tres eius rationes for-
males totidem in intellectu rationibus forma-
libus proportionales: quam hic proponit ad-
uersus Scotum Cai. dicens voluntatem tri-
pliciter sumi posse. Primò pro potentia voliti-
ua, secundo pro eadem potentia, vt est deter-
minata naturaliter ad aliquod obiectum, tertio
pro eadem potentia, vt est indeterminata ad
vtrumlibet. Vbi etiam naturalem voluntatis
determinationem distinguit in eam, quæ est se-
cundum specificationem actus tantum, & in
eam, quæ est etiam secundum eiusdem actus ex-
ercitium.

Tertio notanda est triplex differentia natura-
liter voliti, quam tangit S. D. in 1. 2. loco superius
allegato, & latè declarat ibidem Cai.

Quartò aduertendum est, naturale & liberum,
non esse differentias actuum, penes per se pri-
mò obiecta distinctiua potentialium, sed esse tã-
tum differentias modi agendi, vt hic probat, &
explicat Cai. super hoc a. sed melius & profun-
dius in 1. 2. q. 10. ar. 1. ad tertium argum. D.
Th.

Postremò lege si placet, quæ scribunt hic
Ban. & Zumel. & Vasq.

*Conclusio
vnica.*

His prænotatis sit vnica conclusio. Spiritus S.
non liberè sed necessariò simpliciter, & naturaliter
procedit à patre & filio, non tamen per modum na-
ture, sed per modum voluntatis. Probatur. Spiri-
tus S. procedit per actum amoris, quo pater
& filius amant essentiam & diuinas personas:
sed hæc omnia amant necessariò, naturaliter
& non libere; ergo. Secundam partem
nostræ conclusionis, nimirum Spiritum
Sanctum necessariò procedere, affirmat
Scotus & probat eam Rada multis argumen-
tis.

CONTRA nostram concl. quo ad primam
& tertiam eius partem, sunt argumenta Scoti,
quæ referunt & soluunt Capr. in 1. dist. 6. q.
1. Cai. & alij super hoc a.

Obi. 1.

Contra eandem conclusionem producit Ra-
da multa ex argumentis Scoti, iam à Cai. solu-
tis: quibus etiam adiungit alia quædam exigui
momenti.

Primum est. Voluntas vt natura, vel est eadè
potentia cum seipsa vt potentia libera est, vel
alia. Si eadem; ergo habet actionem & modum
actionis eiusdem rationis, prout natura est,
cum actione & modo actionis, quem habet prout
est libera; quia vnus potentia vnica est actio
vnus rationis, & vnus operandi modus: sed
prout libera liberè operatur; ergo & prout est
natura. Si verò alia est potentia; ergo voluntas
est duplex potentia. Et confirmatur; Quia vo-
luntas vt natura non potest habere actionem

Confr.

per modum libertatis: nec voluntas vt libera,
actionem per modum naturæ elicitam; ergo sunt
potentiæ omninò oppositæ & alterius ratio-
nis, &c.

Resp. in ea particula, vt potentia libera est, solui.
dictionem illam vt posse, dupliciter sumi: Vno
modo, vt specificat potentiam sub ea ratione,
qua libera est formaliter: & ita negamus volun-
tatem, vt natura est, esse eandem potentiam
cum seipsa vt libera est: non quòd sint duæ
potentiæ, sed quia sunt duæ rationes formales
eiusdem potentia. Alio modo sumi potest dictio
illa, vt, quatenus specificat voluntatem, siue po-
tentiam vt materialiter & identicè ac subiecti-
uè liberam: & ita dicimus, voluntatem vt
B natura est, esse eandem potentiam secundum
rem, in qua veluti in vno communi subiecto
conueniunt duæ rationes formales, naturæ sci-
licet & libertatis: & iuxta sensum hunc ad argu-
mentum nego consequentiam. Ad probationem
negatur assumptum: Falsum est enim vnus po-
tentia secundum rem esse vnà actionem vnus
rationis, & vnum operandi modum. Et per hoc
diluitur etiam confirmatio: probat enim solum
duarum rationum formalium distinctionem in
vna potentia.

Contra hanc responsionem sic argumentatur Rada repli-
Rada. Sicut implicat duas differentias idem ge-
neris diuidentes inesse eidem speciei: ita impli-
cat idem principium specie & numero habere
C diuersos & oppositos modos operandi, quales
sunt, agere liberè & naturaliter; ergo. Antec.
probatur; quia tales modi ex æquo & imme-
diatè diuidunt principium actuum.

Resp. nullam esse similitudinem assumptam solar.
in antecedente; quia liberum & naturale non
sunt differentia per se diuidentes potentiam, sed
modum potentia. Vnde ad probationem ne-
gatur antecedens.

Secundo principaliter. Omnis actus volun-
tatis est à voluntate, vt voluntas est; ergo vt li-
bera est. Resp. nullam esse consq. quia voluntas, solui.
vt voluntas, duplicem habet rationem for-
malem & modum, scilicet naturæ & liberta-
tis.

Tertio prædictas responsiones sic arguit. Si obiect. 3.
modi illi specificè distinguuntur; ergo poten-
tia quibus insunt, specificè etiam distinguun-
tur; ergo est alia potentia vt natura, à se vt li-
bera est. Resp. nullam esse consq. vt patet ex dictis solui.
& notatis à Caetano.

Quartò. Summa necessitas stat cum summa obi. 4.
libertate; ergo ob id, quòd Spiritus S. proce-
dat necessariò, simpliciter non est negandum,
quòd procedat liberè. Antec. probatur. Primò;
quia voluntas diuina necessariò vult bonita-
tem suam, & tamen volendo eam est libera;
ergo. Probatur hoc assumptum; quia volun-
tas diuina refert ad finem alia obiecta, quæ sunt
volubilia propter finem; igitur ipsa sub eadem
ratione potentia est operatiua circa vtrum-
que; sed circa ea quæ sunt ad finem operatur
sub ratione potentia libera; ergo etiam cir-
ca finem operabitur sub ratione potentia li-
bera. Probat primam consequentiam; quia
potentia operans circa vnum obiectum non ab-
solutè, sed in ordine ad aliud, eadem sub ea-
dem ratione est operatiua circa vtrumque.
Quod patet, ex 2. de anima, text. 146. vbi di-
citur: quòd potentia illa, qua cognosci-
mus differentiam vnus obiecti ab alio, illam
& sub eadem ratione potentia cognoscit vtrū-
que; ergo. Similiter in proposito: Potentia ope-
rans

rans circa vnum obiectum in ordine ad aliud, ipsa sub eadem ratione potentia operabitur circa vtrumque. *Et confirmatur*; quia alias oportet constituitur vnam potentiam, quae versaretur circa finem; & aliam circa media. *Secundo* probat idem antecedens. Libertas est conditio intrinseca voluntatis absolute, vel in ordine ad actum volendi; ergo est composibilis, cum conditione perfecta operationis perfectae circa perfectissimum obiectum; sed talis conditio in operatione perfecta est necessitas; ergo libertas est composibilis cum necessitate. Antecedens est manifestum; quia voluntas natura sua intrinseca libera est. Conseq. probatur; quia conditio intrinseca potentiae quae secundum se nullam dicit imperfectionem, non potest esse contraria perfectioni operationis eiusdem potentiae. Quod autem talis conditio perfecta sit necessitas, patet; quia perfectio voluntatis, ut voluntas est, est diligere Deum; ergo perfectionis est habere illam operationem firmiter & necessario. Et confirmatur; quia posse non habere illam dicit imperfectionem; ergo necessario habere illam, perfectionis est maxima. *Tertio* probatur idem antecedens. Actio circa vltimum finem, ut finis est, est perfectissima; ergo necessitas in tali actione non tollit, sed magis ponit id, quod ad eius perfectionem per se pertinet: sed libertas maxime eam perficit; ergo necessitas, quae in tali actione reperitur, non tollit, sed ponit potius libertatem. Probat assumptionem; quia actio libera ex natura sua est perfectior cunctis operationibus. *Quarto* probatur idem antecedens. Quando actio voluntatis circa finem vltimum est magis necessaria, tanto est liberior; ergo summa necessitas est composibilis cum summa libertate. Antec. probatur. Quia secundum Anselm. & Aug. illa voluntas est liberior, quae omnino a rectitudine deuiare non potest. Sed illa, quae necessario simpliciter diligit bonum infinitum, a rectitudine nullatenus deuiare potest; ergo illa est liberrima; sed talis est diuina voluntas respectu dilectionis Dei & productionis Spiritus S. ergo est respectu earum liberrima. *Resp.* ad argumentum principale falsum esse antecedens. *Ad primam* probat. negatur assumptum. Ad cuius probationem respondetur cum Cai. falsam esse consequentiam. Ad cuius probationem dico potentiam operantem circa vnum obiectum in ordine ad aliud esse operatiuam circa vtrumque, sub eadem ratione formali obiecti ut obiectum est, non tamen eodem modo: sicut patet de intellectu operante circa principia in ordine ad conclusiones, sub eadem ratione formali entitatis scilicet & veritatis, qui tamen circa vtrique non eodem modo operatur; quia circa principia intelligendo simpliciter, circa conclusiones autem discurrendo. Similiter & voluntas fertur in finem, & in ea quae sunt ad finem sub eadem ratione formali bonitatis, non tamen eodem modo; quia finem appetit naturaliter, alia vero quae non necessariam habent cum eo connexionem, appetit liberè: in finem fertur volitione, prout est formaliter intentio: ea vero quae sunt ad finem appetit eodem actu, prout est electio. Et per haec patet sensus dicti Aristot. in 2. de anima: eadem enim potentia cognoscit differentiam duorum, sub eadem ratione formali obiecti ut obiectum est. *Ad confirm.* autem dico non esse necesse constituitur duas potentias, propter diuersum modum operandi: ubi est eadem ratio formalis obiecti, ut obiectum est. *Ad secundam* probat. antecedentis ne-

gatur assumptum, loquendo de voluntate quoad omnem actum vniuersaliter, seu quoad eius actum absolute. Ad probat. dico voluntatem suam natura intrinseca liberam esse, non tamen quoad omnem actum. *Ad tertiam* probat. nego libertatem perficere actionem circa vltimum finem, ut finis est. Ut enim hic aduertit Caiet. Dei volitio & productio libera, licet secundum se, siue ex parte volentis aut producentis dicat perfectionem, dicit tamen imperfectionem in liberè voluto & realiter producto: & ideo nulla potest in actu diuinae voluntatis esse libertas circa vltimum finem. *Ad quartam* probat. negatur antec. Ad probationem ex Aug. & Anselm. respondetur cum Caiet. dictos sanctos loqui de actibus necessarijs sola necessitate immutabilitatis, quae non repugnat libertati. *Secundo* dico eos loqui de libertate, non simpliciter sed à seruitute peccati, vel à coactione, quomodo S. D. de potentia q. 10. a. 2. dixit amorem Dei & processionem Spiritus S. liberam esse; actus vero dilectionis, quo Deus amat suam bonitatem, & quo procedit Spiritus S. est necessarius simpliciter & ideo absolute & proprie loquendo non est liber, sed naturalis & necessarius.

Sed in stat. Rada & probat D. Tho. asseruisse Spiritum S. liberè à Patre procedere, non prout liberum distinguitur contra violentum siue coactum; quia sic D. Th. non satisfecisset argumento, quod loquebatur de propria libertate voluntatis: libertas autem quae praecise dicit non coactionem, non est propria voluntati; conuenit enim omnibus agentibus naturalibus, dum suos naturales producant effectus: ignis namque cum producat ignem non violenter & coacte producit: & lapis dum tedit deorsum tendit non coacte. *Præterea.* Si per libertatem voluntatis intellexit D. Th. non coactionem; ergo in eadem significatione, in qua concedit loco allegato productionem Spiritus S. esse per modum voluntatis & libertatis, concedit etiam quod productio verbi diuini omni actu voluntatis praecise erit per modum voluntatis & libertatis; quia ita Verbum procedit non coacte sicut & Spiritus S. Sed haec ibi expresse negat in toto illo articulo; ergo per libertatem non intelligit ibi praecise non coactionem, sed aliquem modum libertatis proprium ipsi voluntati, per quem in agendo distinguitur ab agente per modum naturae. *Postremo.* Quia D. Th. in dictis verbis loquitur de libertate absolute, prout voluntati competit, cui necessitatem naturalem opponi negat, sed solum violentiam & coactionem. *Resp.* ad primum falsum esse rebus omnibus naturalibus conuenire non coactionem. Ut enim ait Dur. in 2. dist. 25. q. 4. & Medin. 1. 2. q. 6. a. 4. cogi solum animalia dicuntur in quibus inuenitur voluntarium: violentia vero conuenit etiam rebus inanimatis. *Ad secundum* negatur conseq. quia generatio Verbi non est à voluntate, ut principio eliciete, & ut inclinatio ab inclinatione, respectu cuius affirmatur aut negatur coactio, sicut processio amoris, cuius principium elicitiuum est voluntas. *Ad vltimum* dico D. Thom. ibi loqui de libertate voluntatis, extenso vocabulo ad

libertatem etiam improprie dictam.

Repl. Rad.

Solut.